ANNALES
UNIVERSITATIS MARIAE CURIE-SKŁODOWSKA
LUBLIN — POLONIA
VOL. XIX, 21 SECTIO H 1985

Zakład Nauk o Pracy
Wydziału Ekonomicznego UMCS

Zygmunt RADŁOWSKI

Komplementarność wyznaczników wewnętrznej i zewnętrznej funkcji państwa polskiego w kształtowaniu jego prestiżu międzynarodowego

Комплементарность показателей внутренней и внешней функций польского государства в формировании его международного престижа

Complementary Character of Determinants of Interal and External Functions of the Polish State in Creating Its International Prestige

Rozwijające się stosunki międzynarodowe we współczesnym świecie kształtowane są przez ponad 150 państw i około 2750 organizacji międzynarodowych, w tym 280 międzypaństwowych i 2470 niepaństwowych: dotyczą coraz bardziej bezpośrednio każdego państwa jako podmiotu prawa międzynarodowego [1].

Historia stosunków międzynarodowych daje wiele przykładów na to, że losy każdego państwa bez względu na jego wielkość i znaczenie globalne zależne są także od warunków zewnętrznych. Dynamiczna urbanizacja współczesnego świata w coraz większym stopniu determinuje sytuację wewnętrzną i rozwój gospodarczy krajów od sytuacji w sferze stosunków międzynarodowych. W związku z tym wzrasta ranga i znaczenie prawidłowej realizacji zewnętrznej funkcji państwa przez placówki dyplomatyczno-konsularne PRL.

Wzrost prestiżu Polski na arenie międzynarodowej wywodzi się z konstruktywnej polityki zagranicznej Polski, która w oparciu o sojusz ze ZSRR i innymi państwami socjalistycznymi wnosi bogaty dorobek w kształtowanie sytuacji międzynarodowej i rozwój międzynarodowej

[1] *Encyklopedia organizacji międzynarodowych.* KiW, Warszawa 1975, s. 6.

współpracy. Polityka zagraniczna Polski zmierza do umocnienia suwerenności i integralności terytorialnej naszego państwa, zaś głównym celem funkcji zewnętrznej państwa, którą realizuje służba zagraniczna jest ukształtowanie optymalnych warunków zewnętrznych dla pomyślnego rozwoju naszej ojczyzny i jej ustroju społeczno-gospodarczego.

Nasza aktywność na arenie międzynarodowej na rzecz współpracy między narodami i umacniania pokoju światowego wyznacza autorytet Polski w świecie. Cele i zasady polskiej polityki zagranicznej sprecyzowane są w art. 6 Konstytucji PRL, który głosi, że Polska w swej polityce [2]:

1) Kieruje się interesami Narodu Polskiego jego suwerenności, niepodległości i bezpieczeństwa, wolą pokoju i współpracy między narodami,

2) nawiązując do szczytnych tradycji solidarności z siłami wolności i postępu, umacnia przyjaźń i współpracę ze Związkiem Socjalistycznych Republik Radzieckich i innymi państwami socjalistycznymi,

3) opiera stosunki z państwami o odmiennych ustrojach społecznych na zasadach pokojowego współistnienia i współpracy".[2]

Te pryncypia są podstawą naszego postępowania na arenie międzynarodowej i treścią pracy służb zagranicznych PRL. Jednakże notowany od wielu lat proces odprężenia międzynarodowego nie oznaczał pokoju w sferze ideologicznej i gospodarczej pomiędzy kapitalizmem i socjalizmem, wręcz przeciwnie nastąpiło systematyczne przesunięcie czynnika ideologicznego na plan pierwszy, jako determinanty dynamiki wymiany handlowej i przepływu informacji techniczno-naukowej, technologii i surowców pomiędzy państwami socjalistycznymi a kapitalistycznymi.

Postępująca integracja gospodarcza Zachodu, szybki proces urbanizacji krajów Azji, Afryki i Ameryki Łacińskiej zaostrza z dnia na dzień walkę konkurencyjną w handlu zagranicznym. Czynnik czasu, nakłady kapitałowe oraz baza techniczno-naukowa determinuje opanowywanie nowych rozwiązań techniczno-technologicznych w sferze nowoczesnej produkcji i elastyczności handlu zagranicznego. Luka technologiczna i surowcowa, która występuje pomiędzy krajami wysoko-uprzemysłowionymi a krajami trzeciego świata w coraz większym stopniu wykorzystywana jest przez międzynarodowe monopole do zmian strategii i taktyki w ich ekspansji gospodarczej, przy czynnym poparciu interwencjonizmu państwowego krajów kapitalistycznych.

Powstanie międzynarodowych konglomeratów przemysłowo-handlowych krajów kapitalistycznych ma na celu umacnianie nowego międzynarodowego podziału pracy i przeprofilowanie między innymi produkcji

---

[2] *Konstytucja PRL*, art. 6.

własnej na rynek wewnętrzny i zagraniczny. Chodzi o to, aby produkcję materiałochłonną, zanieczyszczającą środowisko naturalne przeprofilować na produkcję o dużej koncentracji supernowoczesnej techniki XXI wieku, w której dominować będzie nowoczesna aparatura sterowania, przemysł komputerowy tworzyw sztucznych, elektronika precyzyjna, jądrowa, kosmiczna itd.

Ta nowa sytuacja rysująca się na arenie międzynarodowej wskazuje, że będzie następował dalszy wzrost wymiany gospodarczej pomiędzy krajami bez względu na ich ustrój społeczno-polityczny. Na tym tle tradycyjne formy pracy służby dyplomatyczno-konsularnej w dziedzinie stosunków politycznych i handlu zagranicznego ulegają stopniowej ewolucji, w której rola szybkiego przepływu informacji politycznej, naukowo-technicznej, elastyczność realizacji produkcji na eksport i znaczenie nowoczesnego marketingu oraz serwisu technicznego nabierają coraz większego znaczenia w kształtowaniu współpracy gospodarczej z zagranicą, dla przyspieszenia tempa wzrostu gospodarczego poszczególnych krajów.

Wydaje się koniecznym zwrócenie uwagi, że tak zwana „Idea przepływu ludzi i informacji" wykorzystywana jest przez wiele krajów kapitalistycznych nie tylko do „rozmiękczania" socjalizmu i umacniania neokolonializmu, ale do stworzenia warunków dla międzynarodowej wymiany osobowej w realizacji polityki przechwytywania informacji naukowo-technicznych (w tym z krajów socjalistycznych) oraz kontynuowania strategii przechwytywania mózgów, by tą drogą obniżać społeczne nakłady na wykształcenie kadry naukowo-technicznej we własnym kraju i przyspieszyć tempo nowoczesnego postępu technicznego, w którym systematycznie wzrastać będzie udział fachowców z wyższym wykształceniem do zatrudnionych ogółem. Pomoc dla krajów trzeciego świata w latach 1960—1972 z USA Kanady i Wielkiej Brytanii wynosiła 46,3 mld dol. natomiast szacowana wartość kapitałowa umiejętności technologicznych emigrantów z krajów rozwijających się do USA, Kanady i Wielkiej Brytanii wynosiła 50,9 mld dol., a więc 4,6 mld dol. wynoszą straty netto dla krajów rozwijających się.[3]

W krótkim okresie celowi przechwytywania mózgów mogą służyć ilościowe różnice w pierwotnym i wtórnym podziale dochodu narodowego w krajach kapitalistycznych i socjalistycznych oraz kształtowanie sztucznych preferencji materialnych na rzecz agitacji emigracyjnej ludzi w wieku produkcyjnym z wyższym wykształceniem. Można podać za przykład politykę łączenia rodzin reprezentowaną przez RFN, mającą na celu zastąpienie robotników o niskich kwalifikacjach z kręgu kultury pozaeuropejskiej (Turcy, Arabowie itd.) robotnikami z kręgu kultury

---

[3] Por. *Raport Rzymski.*

europejskiej o wysokim poziomie wiedzy ogólnej i kultury technicznej.

Ta nowa sytuacja w stosunkach międzynarodowych i konsekwencja podziału świata na ugrupowania społeczno-polityczne przyczyniła się do kształtowania nowych metod działania dyplomatycznego po II wojnie światowej i nadal determinuje treść i formy realizacji funkcji zewnętrznej państwa oraz pracę współczesnych służb zagranicznych. Zróżnicowanie celów i zadań, form i metod działania służb dyplomatycznych w ramach danych ugrupowań politycznych w stosunku do krajów spoza danego ugrupowania coraz częściej określa globalny charakter pracy dyplomatycznej jednego kraju w korelacji z celem globalnym danego ugrupowania politycznego.

Można postawić tezę, że współczesne życie społeczno-ekonomiczne każdego kraju zdeterminowane jest multilateralnym charakterem współczesnych stosunków międzynarodowych. Te tendencje wpłynęły na rozszerzenie się sfery stosunków międzynarodowych i zmianę pojęcia „służba zagraniczna". Dawniej stosunki międzynarodowe były niemal wyłączną domeną polityków i wyspecjalizowanej służby dyplomatycznej. Ten specyficzny „monopol" w miarę upływu lat po II wojnie światowej, powstanie krajów socjalistycznych oraz tendencji do globalizacji współczesnego życia społecznego wpłynął na ewolucję ilościowo-jakościową służby zagranicznej.

Klasyczna służba dyplomatyczno-konsularna rozszerzona zostaje o specjalistów z dziedziny handlu zagranicznego, współpracy gospodarczej, naukowo-technicznej, kooperacji przemysłowej, inwestycji zagranicznych, eksportu, usług technicznych, transportowych, powstanie mieszanych spółek gospodarczych, w których z jednej strony reprezentowany jest kapitał państwowy, a z drugiej prywatny, powstanie grona specjalistów z dziedziny informacji naukowo-kulturalnej, ochrony petentów, doradców i specjalistów w organizacjach międzynarodowych, gospodarczych, naukowo-technicznych, kulturalnych i innych. Spowodowało to niespotykany w poprzednich latach wzrost zatrudnienia w służbie zagranicznej.

Sytuacja ta wpłynęła na ewolucję form pracy służby dyplomatycznej, która w oparciu o Konwencję Wiedeńską o stosunkach dyplomatycznych w r. 1961 i o Konwencję Wiedeńską o stosunkach konsularnych z 1963 roku oraz Kartę Narodów Zjednoczonych z San Francisco z 26 czerwca 1945 roku, w coraz większym stopniu nabiera charakteru ochronno-koordynacyjnego realizowania zewnętrznej funkcji współczesnego państwa. Powodzenie działania i optymalizacja warunków do realizacji tej funkcji jest uzależnione od komplementarności pracy wszystkich zatrudnionych za granicą i zatrudnionych na rzecz współpracy z zagranicą we wszystkich dziedzinach życia społeczno-gospodarczego w kraju. Jed-

ność działania tych podmiotów stanowi przedmiot zainteresowania mego artykułu. Często słyszymy w mowie obiegowej, że mówi się do naukowca, sportowca, robotnika, turysty itd. „Bądź dobrym Ambasadorem naszego kraju". Stwierdzenie to wcale nie jest przykładem werbalizmu, ale konkretnym postulatem pod adresem wszystkich obywateli, którzy mają cokolwiek wspólnego ze sferą kontaktów międzynarodowych, aby działali na rzecz umacniania gospodarczego naszej Ojczyzny i jej dobrego imienia w świecie.

W niniejszym artykule chciałbym przedstawić hipotezę o nadrzędnej roli przedstawicielstw dyplomatyczno-konsularnych w realizacji zewnętrznej funkcji państwa polskiego w stosunku do podmiotów prawa polskiego w kraju urzędowania.

Realizacja zewnętrznej funkcji polityki społeczno-gospodarczej Polski Ludowej i obrona jej interesów w kraju urzędowania oraz działanie na rzecz umacniania i rozwoju stosunków z krajem urzędowania wymaga, zgodnie z założeniami polskiej polityki zagranicznej, aby wszyscy zatrudnieni (bez względu na instytucje) w kraju urzędowania polskiej misji dyplomatycznej prezentowali jej pryncypialne założenia sprecyzowane w Konstytucji PRL (art. 6), wzbogacone o bieżące wytyczne napływające z kraju. Systematycznie winno obserwować się całokształt naszych stosunków politycznych i gospodarczych z krajem urzędowania oraz orientować się w jego stosunkach zewnętrznych, widzieć związek przyczynowo-skutkowy, jaki te stosunki mogą wywierać na naszą politykę do kraju urzędowania naszego przedstawicielstwa. Cel ten można osiągnąć poprzez obserwację polityki wewnętrznej i zewnętrznej danego kraju, gromadzenie materiałów i selektywne ich analizowanie pod kątem potrzeb placówki.

Dokładna analiza powiązań politycznych kraju urzędowania na zewnątrz i oparta na systematycznym gromadzeniu faktów, a przede wszystkim oceny determinantów polityki wewnętrznej (stanowisko partii opozycyjnych w stosunku do partii rządzącej, grup nieformalnych, lobby narodowościowych, przemysłowych, bankowych, handlowych, ugrupowań robotniczych, chłopskich, studenckich i młodzieżowych, stanowiska Kościoła i zewnętrznych sojuszników politycznych kraju urzędowania) pozwala lepiej badać ich wpływ na przyszły rozwój stosunków z naszym krajem. Aby osiągnąć te cele, dyplomata musi stale i systematycznie rozszerzać kontakty osobiste z wymienionymi wyżej realizatorami polityki wewnętrznej kraju urzędowania. Czynnikiem gwarantującym i stwarzającym możliwość dokonania selektywnych, obiektywnych ocen politycznych o kraju urzędowania stanowi obserwacja pracy parlamentu i rządu, analiza polityczna ich decyzji bieżących, znajomość lobby kierowniczego poszczególnych ministerstw, partii politycznych, organizacji i sto-

warzyszeń, ośrodków dyspozycji komunikowania masowego aż do personalnych znajomości z komentatorami i publicystami zajmującymi się polityką wewnętrzną i zagraniczną włącznie.

Elastyczna ocena sytuacji gospodarczej kraju urzędowania uwzględniająca wszystkie problemy, od inwestycji poprzez finanse, równowagę rynkową, stanowiska poszczególnych partii politycznych oraz ugrupowań gospodarczych i ich wpływ na ekonomikę, czynników zewnętrznych i ich wpływ na bilans handlowy oraz równowagę gospodarczą kraju urzędowania winno być codzienną troską nie tylko pracowników służby zagranicznej zatrudnionych w sferze gospodarczej, ale wszystkich zatrudnionych w danym kraju członków polskich placówek.

Umiejętność konfrontacji nauki marksistowskiej z życiem w kraju urzędowania nie tylko wzmacnia argumentację polityczną i pozwala uniknąć powierzchownego oddziaływania na partnerów, lecz wzbogaca naszą wiedzę osobistą.

Znane są prawdy, że rzeczywistość polityczna jest bardzo płynna i różnorodna, dla każdej tezy można znaleźć uzasadnienie polityczne, ale znalezienie tezy wcale nie oznacza, że przekonaliśmy partnera i wygraliśmy sprawę. Rzetelna i oparta na faktach — mających szerokie potwierdzenie w życiu — ocena sytuacji politycznej wymaga dużej wiedzy osobistej; znajomość realiów społeczno-politycznych kraju urzędowania jest warunkiem dobrej pracy placówki w kompleksowej ocenie stosunków politycznych z danym krajem. Mając wypracowany dobry warsztat politycznego poznania kraju urzędowania, placówka może dobrze wykonywać swą funkcję w stosunku do naszego kraju, być obiektywnym i rzeczowym konsultantem dla delegacji przebywających w misjach specjalnych, ułatwić może instytucjom i osobom nawiązywanie kontaktów osobistych w kraju urzędowania, kształtować we właściwych proporcjach wymianę towarową i wpływać na umocnienie się prestiżu Polski w kraju urzędowania.

ROLA I ZADANIA AMBASADORA PRL W KRAJU URZĘDOWANIA

Społeczność międzynarodowa precyzując i uchwalając konwencję wiedeńską o stosunkach dyplomatycznych z 18 kwietnia 1961 r. w preambule tej konwencji stwierdza; że „(...) celem tych przywilejów i immunitetów nie jest zapewnienie korzyści poszczególnym osobom, lecz zabezpieczenie skutecznego wykonywania funkcji przez misje dyplomatyczne reprezentujące ich państwa.” [4] Tym samym określa się wykonywanie funkcji poza państwem, a więc funkcji zewnętrznej. To przyjęte przez międzynarodo-

[4] *Konwencja Wiedeńska* o stosunkach dyplomatycznych z 18 IV 1961 r. Dziennik Ustaw Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej nr 37, poz. 232.

wą społeczność określenie w sposób jednoznaczny precyzuje, że misja dyplomatyczna wykonuje funkcję państwa, bowiem dla jego celów otrzymuje ona przywileje i immunitety niezbędne w jej pracy — a więc w wypełnianiu konkretną treścią zewnętrznej funkcji swego państwa. Konwencja Wiedeńska w art. 3 stwierdza, że funkcje misji dyplomatycznej obejmują między innymi: „(...) reprezentowanie państwa wysyłającego w państwie przyjmującym”.[5]

Jednak by misja mogła w ogóle funkcjonować, muszą być spełnione pewne warunki. Państwo wysyłające powinno się upewnić, że osoba, którą zamierza akredytować jako szefa misji w państwie przyjmującym, otrzymuje „agrement” tego państwa. Warunek konieczny polega na złożeniu przez szefa misji państwa wysyłającego i przyjęcie przez głowę państwa przyjmującego — listów uwierzytelniających i podanie ich do publicznej wiadomości. Od tego momentu szef misji jest najwyższym organem państwa wysyłającego w państwie przyjmującym. Jego specjalna ranga jako najwyższego organu państwa wysyłającego znajduje swe odbicie w treści listu uwierzytelniającego, w którym Rada Państwa oświadcza: „(...) okazać całkowitą wiarę i ufność wszelkim oświadczeniom, jakie będzie miał zaszczyt złożyć Jej (głowie państwa przyjmującego — Z. R.) w imieniu Rady Państwa i Rządu Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej.”[6] Przykładem potwierdzenia najwyższej zwierzchności ambasadora w kraju urzędowania jest wyjątek z listu uwierzytelniającego Ambasadora Wielkiej Brytanii: „(...) Proszę Pana o okazywanie całkowitej wiary temu wszystkiemu co (...) będzie miał sposobność komunikować Panu w Moim imieniu”.[7]

Z przykładów wynika, że ambasador Polski odpowiada za całokształt działalności Polski za granicą w państwie, bądź w państwach i organizacjach międzynarodowych, przy których jest akredytowany.

Szef misji dyplomatycznej wykonuje swe funkcje z ramienia i w imieniu Rady Państwa i Rady Ministrów PRL. Oczywiście zasada przyjęta dla urzędu Ministra Spraw Zagranicznych jest ta (między innymi), że szef misji jest jemu bezpośrednio podporządkowany, ponieważ to minister Spraw Zagranicznych jest generalnym koordynatorem stosunków z zagranicą i łączy w tej koordynacji elementy działalności politycznej z działalnością gospodarczą, kulturalną, naukowo-techniczną, propagandową, informacyjną oraz opiekę nad obywatelami polskimi znajdującymi się za granicą.

---

[7] *Ibidem*

[6] A. Gorbiel: *Prawo międzynarodowe*. Źródła i materiały. T. II, Katowice 1970, s. 90.

[7] *Ibidem*

Ta opieka i ochrona zagwarantowana jest obywatelom polskim w konstytucji PRL art. 89, który głosi: „Obywatele polscy za granicą korzystają z opieki Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej". O prawie do ochrony obywateli państwa za granicą mówi też *expressis verbis* pkt 6 art. 3 Konwencji Wiedeńskiej o stosunkach dyplomatycznych. Jeżeli do tego przypomnieć art. 90 Konstytucji PRL, który głosi, że: „Obywatel Polskiej Rzeczpospolitej Ludowej jest obowiązany przestrzegać przepisów Konstytucji i ustaw oraz socjalistycznej dyscypliny pracy, szanować zasady współżycia społecznego, wypełniać sumiennie obowiązki wobec państwa", to jasnym jest, że wszyscy obywatele polscy przebywający za granicami bez względu na cel pobytu podlegają ambasadorowi polskiemu. Ambasador realizuje bowiem wytyczne Partii i Rządu w dziedzinie kształtowania stosunków z krajem urzędowania. Sprawuje on zwierzchni nadzór i koordynuje pracę wszystkich placówek istniejących na terenie kraju swego urzędowania, bez względu na treść i formy ich działalności. Ambasador będzie też koordynował działalność delegacji i przedstawicieli, którzy czasowo przybywają do kraju jego urzędowania na negocjacje, podpisywanie umów, kontraktów itp. Oczywiście wykonując nadrzędno-koordynującą funkcję w stosunku do podmiotów polskiego prawa wewnętrznego w kraju, winien mieć na względzie korelację tych funkcji z prawem kraju urzędowania i normami prawa międzynarodowego.

Kierownik przedstawicielstwa może wypełnić art. 3 Konwencji Wiedeńskiej o stosunkach dyplomatycznych i nadzorować wykonanie art. 5 Konwencji Wiedeńskiej o stosunkach konsularnych poprzez ścisłą koordynację i wzajemne uwzględnianie podstawowych pryncypiów nauki marksistowskiej o prymacie polityki nad ekonomiką w realizacji zewnętrznej funkcji państwa, która jest determinantem wyznaczników handlowych, gospodarczych, naukowych, kulturalnych, prawnych, turystycznych, obronnych i ochronnych w realizacji polityki zagranicznej państwa.

Reasumując, wszystkie placówki gospodarcze, handlowe, bankowe, transportowe, usługowe, organizacje i przedsiębiorstwa produkcyjne, produkcyjno-handlowe i techniczne, specjaliści polscy bez względu na miejsce swego zatrudnienia i inni przedstawiciele życia społeczno-gospodarczego Polski podlegają nadzorowi szefa misji dyplomatycznej. Nadzór ten wynika z aktów normatywnych wyższego rzędu, jakie obowiązują pomiędzy wszystkimi resortami naszego kraju w realizacji polityki zagranicznej państwa. Zadaniem nadrzędnym placówki jest więc realizacja wszystkich zadań społeczno-gospodarczych, które wyznaczonych przez interes polityczny i gospodarczy Polski w stosunku do danego kraju, regionu czy kontynentu. Nie jest to tylko przywilej naszego kraju — wynika on z dobrze pojętych międzynarodowych norm i zasad współżycia.

Nie można bowiem w obecnym układzie sił na świecie w długim okresie prowadzić gospodarkę autarkiczną.

Zadań ambasadora nie da się sprecyzować dokładnie czy ująć w regulamin tak jak nie można ująć w regulamin całokształtu wyznaczników życia wewnętrznego i zewnętrznego kraju. Jedno jest pewne, wszelkie jego działania i działania podległego mu personelu muszą być komplementarne w aktywnej realizacji zewnętrznej funkcji państwa polskiego. Placówka dyplomatyczna i jej ambasador w swej działalności winni rozwijać przyjazną współpracę nie tylko z krajem swego urzędowania, ale ze wszystkimi misjami akredytowanymi przy głowie państwa przyjmującego i państw, z którymi Polska utrzymuje stosunki dyplomatyczne oraz działać na rzecz i zgodnie z celami sformułowanymi w art. 1 Karty Narodów Zjednoczonych z 26 czerwca 1945 r. Pragnę zacytować tu stanowisko długoletniego dyplomaty, profesora Mariana Dobrosielskiego:

Ambasador i jego współpracownicy powinni też być w pewnym sensie adwokatami polityki polskiej. Znaczy to, że mamy dbać o to, by była ona właściwie rozumiana przez przedstawicieli rządu kraju, w którym pracuję, jak i — w miarę możliwości — przez społeczeństwo. Muszą więc nie tylko dokładnie sami rozumieć tę politykę, ale być w stanie przedstawić ją w ten sposób, by przełamać tak częste wobec niej w niektórych krajach uprzedzenia. Muszą używać przy tym argumentacji, która trafiałaby do przekonania, a równocześnie dbać o to, by politykę naszą przedstawiać wiernie i potrafić bronić ją przed zarzutami i atakami. Dotyczy to zresztą nie tylko założeń naszej polityki, ale wielu różnorodnych dziedzin życia kraju.

Dobry dyplomata musi więc dobrze znać zarówno historię, jak i współczesny rozwój Polski — polityczny, gospodarczy, społeczny. Musi orientować się na bieżąco w ważniejszych wydarzeniach naukowych, kulturalnych, artystycznych, sportowych itp.[8]

W tym przykładzie wyraźnie widać zależność pracy misji dyplomatycznej i jej personelu pomiędzy wydarzeniami wewnętrznymi kraju swego pochodzenia a ich pracą w kraju swego urzędowania. Zdaniem moim właśnie w ujęciu generalnym nadrzędno-koordynacyjna rola ambasadora polega na tym, że realizując zewnętrzną funkcję państwa powinien on i jego personel działać na rzecz jej komplementarności w wykonywaniu zadań, jakie stawia przed nimi polska polityka zagraniczna.

DZIAŁALNOŚĆ KONSULARNA

Wydziały Konsularne przy Ambasadach PRL oraz samodzielne Konsulaty Generalne kierują się w swej pracy określonymi normami prawa wewnętrznego i międzynarodowego oraz umowami dwustronnymi.

[8] M. Dobrowolski: *Z teorii i praktyki pokojowego współistnienia.* Warszawa 1978, s. 141.

Polska służba konsularna działa na mocy ustawy z dnia 13 lutego 1984 r. o funkcjach konsulów Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej (Dz. U. nr 9, poz. 34). Ustawa ta określiła również właściwości naczelnych organów państwa, m. in. w zakresie wystawiania konsulom polskim listów komisyjnych i udzielania *exequatur* dla konsuli państw obcych.

Placówki konsularne uwzględniają w swej pracy zespół norm polskiego prawa karnego, cywilnego, spadkowego, obywatelskiego, administracyjnego i prawa o aktach stanu cywilnego oraz prawa o notariacie. Z krajami, z którymi Polska zawarła konwencje konsularne obowiązują w stosunkach wzajemnych postanowienia tych konwencji, natomiast z krajami, z którymi brak jest dwustronnych konwencji, ma zastosowanie prawo zwyczajowe kształtowane w oparciu o Wiedeńską Konwencję o stosunkach dyplomatycznych z 1961 r. art. 3 pkt. 2.

Zadania i zakres pracy w dziedzinie konsularnej, jak widać z przytoczonych norm prawa wewnętrznego i międzynarodowego, są bardzo szerokię; wymagają od pracowników tej służby nie tylko znajomości prawa, ale także poczucia obowiązku w obronie interesów Polski Ludowej i jej obywateli.

Służba konsularna bezpośrednio realizuje funkcję ochronną państwa nad obywatelami polskimi zagwarantowaną konstytucją PRL. Konsul i jego pracownicy mają więc obowiązek utrzymywania dobrych (poprawnych) kontaktów z komórką czy departamentem miejscowego Ministerstwa Spraw Zagranicznych odpowiedzialną za działalność konsularną, z miejscowym Ministerstwem Sprawiedliwości, z terenowymi organami władzy administracyjnej, urzędami emigracyjnymi, sądami, miejscową policją, służbą więzienną, punktami przejść granicznych, adwokatami, notariuszami, szpitalnictwem, zakładami ubezpieczeń społecznych, władzami sanitarnymi, zakładami pogrzebowymi itd.

Wszelkie poczynania obywateli, niezależnie od charakteru i skutków, znajdują praktycznie odbicie w pracy urzędów konsularnych, począwszy od rejestracji urodzin dzieci obywateli polskich w kraju urzędowania, poprzez udzielanie wszelkiej pomocy prawnej i materialnej, przyjmowanie oświadczeń o wstąpieniu w związki małżeńskie przez obywateli polskich do udzielenia ostatniej pomocy w przypadku ludzkich tragedii.

Działając na rzecz komplementarnego wykonywania swych funkcji pracownicy służby konsularnej udzielają informacji z zakresu obowiązujących w PRL przepisów prawnych, jednak nie wolno im ich interpretować dla uniknięcia przypadku powoływania się na ich informację jako obowiązującą wykładnię prawa.

Zmiany, zachodzące w ustawodawstwie kraju urzędowania, mogą wywoływać skutki prawne w polskim prawie wewnętrznym lub też dotyczyć naszych obywateli (np. spadki, podatki itp.) w związku z tym ko-

nieczne jest, aby w realizacji komplementarności pracy służby zagranicznej pion konsularny w porę zawiadamiał instytucje w Polsce, których zmiany te mogą dotyczyć. I tu ponownie dochodzimy do stwierdzenia: informować a nie interpretować. W czasie pracy w urzędzie konsularnym jest zbyt wiele czynności, a zła interpretacja przepisów prawnych, bez uwzględnienia wszystkich aspektów życia, może przynieść więcej szkody niż pożytku.

Służba konsularna czuwa nad wykonywaniem umów, w których stronami jest Polska i kraj urzędowania. Szczególne znaczenie ma to w kontroli przestrzegania przez strony wykonywania konwencji konsularnych, umowy o zniesieniu wiz, umowy o obrocie prawnym w zakresie prawa cywilnego i akt oraz prawa karnego, umów o zabezpieczeniu społecznym itp.

Inspirowanie współpracy między miastami polskimi a miastami kraju urzędowania może być zawsze wdzięcznym polem do działania dla służby konsularnej. Zakres tych kontaktów obejmuje takie problemy, jak wymianę delegacji bądź też specjalistów z dziedziny gospodarki komunalnej, komunikacji, służby zdrowia, budownictwa, handlu a także współpracę opartą na podpisaniu konkretnych, dwustronnych umów wieloletnich.

Opieka konsularna, ten najbardziej newralgiczny odcinek pracy każdego konsulatu, przynoszący wiele satysfakcji, ale też — niekiedy — wiele zmartwień i trosk (kiedy obywatele naszego kraju przez swą naiwność są aresztowani, grozi im kara więzienia, wydalania itp., tj. narażenie na szwank nie tylko osobistego dobrego imienia, lecz także autorytetu ojczyzny) jest bardzo istotną dziedziną pracy konsularnej. Zwykle na tym odcinku wymagane jest zatrudnienie odpowiednich dyplomatów, mających duże zrozumienie dla ludzkich słabości, ale będących jednocześnie pryncypialnymi i zasadniczymi, jeżeli w grę wchodzi interes i prestiż kraju.

W tej dziedzinie placówki utrzymują łączność z przebywającymi czasowo w ich okręgu konsularnym specjalistami delegowanymi przez różne resorty, pracownikami nauki, stażystami, ekspertami, turystami (jeżeli ci ostatni sami chcą takiej pomocy) dla udzielenia rozmaitych rad: od informacji dotyczącej ceny biletu tramwajowego począwszy, skończywszy na innych, bardziej już skomplikowanych sprawach.

Obowiązkiem placówek dyplomatycznych, a konsulatów w szczególności, jest czuwanie nad tym, by obywatelom polskim i instytucjom pozwolono korzystać z przysługujących im praw, ulg, przywilejów, wynikających z umów dwustronnych i prawa międzynarodowego. Obrona praw obywateli polskich i instytucji wyraża się w tym, że placówki udzielają pomocy w ich roszczeniach rentowych, majątkowych, alimenta-

cyjnych, odszkodowawczych, przy poszukiwaniu rodzin, wyciągach świadectw pracy, ukończenia szkoły, metryki urodzenia, słowem — w dziesiątku spraw, wchodzących w różne dziedziny prawa polskiego i międzynarodowego. Zgodnie ze statutowym obowiązkiem należy też zapewnić pomoc prawną w przypadkach, kiedy obywatel polski jej potrzebuje i wyraźnie się o nią zwróci.

Szczególnie wiele czynności konsularnych powodują zagadnienia związane z wydawaniem wiz, sprawowaniem opieki nad polskimi statkami i załogami tych statków, zgodnie z obowiązującymi przepisami. Wystawianie paszportów konsularnych, dokonywanie czynności w paszportach krajowych, zapytania o niekaralności w Polskim Rejestrze Skazanych, dokonywanie legalizacji dokumentów, odpisów, tłumaczeń, wydawanie zaświadczeń o obywatelstwie, przyjmowanie wniosków z dziedziny prawa obywatelskiego, udzielanie pomocy sądom polskim i administracji w doręczaniu dokumentów, przyjmowanie zeznań na zlecenie sądów polskich, reprezentowanie interesów spadkobierców — to tylko w telegraficznym skrócie podane dziedziny, które determinują wpływ funkcji wewnętrznej państwa na funkcję zewnętrzną i komplementarność pracy polskiej służby zagranicznej.

Szczególnie w służbie konsularnej dostrzec można konkretne oddziaływanie tych wyznaczników interesów naszego państwa i jego obywateli oraz wzajemne powiązanie czynników wewnętrznych i zewnętrznych.

PROBLEMATYKA OGÓLNOGOSPODARCZA

Jeżeli przyjmiemy, że istnieje nierozerwalny związek pomiędzy polityką i ekonomiką oraz odwrotnie wynika stąd, iż wszystkie działania polityczne muszą mieć na celu umocnienie bazy ekonomicznej państwa.

Powodzenie w działaniach na rzecz realizacji tego celu można osiągnąć przy rzeczywistym zaangażowaniu się wszystkich zatrudnionych w kraju urzędowania pracowników służby zagranicznej, bez względu na ich resortowe pochodzenie. Polska służba zagraniczna łączyła i łączy reprezentowanie interesów PRL w dziedzinie handlu zagranicznego z krajem urzędowania przy jednoczesnym współdziałaniu z nim na rzecz jego rozwoju poprzez wszystkie dziedziny współpracy ogólnogospodarczej, jeżeli tylko strony są zainteresowane tym rozwojem. W związku z tym należy systematycznie zabiegać o pogłębienie tych stosunków poprzez oddziaływanie na sfery gospodarcze, władze centralne, terenowe oraz utwierdzać je w przekonaniu, że „Made in Poland" to synonim dobrej roboty i uczciwego partnerstwa.

Placówki dyplomatyczne poprzez swą systematyczną informację o zakresie możliwości współpracy gospodarczej kraju urzędowania z Polską

oraz o warunkach i obowiązujących w tym względzie przepisach prawnych, przyczyniają się do tego, że w porę podjęta inicjatywa nawiązania kontaktów handlowych pomiędzy organizacjami i firmami kraju urzędowania a przedsiębiorstwami handlowymi w Polsce, dynamizuje rozwój wymiany gospodarczej i naukowo-technicznej. Realizacja tych celów musi uwzględniać główne wytyczne polityki zagranicznej i zaleceń ministra handlu zagranicznego w szczególności.

Aparat handlowy polskiej służby zagranicznej ma duże możliwości w zakresie bezpośredniego i pośredniego oddziaływania na wielkość obrotów z krajem urzędowania.

Wypełnianie celów globalnych, jakimi są obroty handlowe i ich wielkość oraz elastyczne zabezpieczenie warunków realizacji poprzez sumienną analizę rynku kraju urzędowania, jest warunkiem koniecznym przy podejmowaniu decyzji w ośrodkach dyspozycji w kraju w stosunku do kraju urzędowania.

Warunki te mogą być spełnione poprzez analizę sytuacji ekonomicznej kraju urzędowania, jego stosunków gospodarczych z innymi krajami (analiza ogłaszanych umów porozumień wielostronnych i dwustronnych), występujących procesów integracyjnych przyznawania przez kraj urzędowania klauzul największego uprzywilejowania, polityki celnej, protekcjonizmu, reglamentacji opłat importowych i eksportowych, warunków sanitarnych, przepisów o ochronie środowiska, norm techniczno-technologicznych kraju urzędowania w skali krajowej, regionalnej, w branżach itd.

Badanie rynku i obrotów towarowych za granicą i systematyczne sygnalizowanie do kraju zmian w kształtowaniu się koniunktury, zwyczajów handlowych, przepisów finansowych, walutowych, podatkowych, transportowych i ubezpieczeniowych powinno służyć wzrostowi obrotów towarowych z Polską i tworzyć warunki optymalnego lokowania zamówień naszego kraju w kraju urzędowania.

Niezwykle ważnym elementem w pracy jest przepływ informacji z kraju urzędowania do instytucji krajowych i urzędów oraz ministerstw. Klarowne, rzeczowe dyspozycje z ośrodka krajowego pomagają w opracowaniu informacji na miejscu. Zdarza się, że przez długi czas placówki takich dyspozycji nie otrzymują, a w pewnym momencie przychodzi ona z dyrektywą „natychmiast". Wszyscy zdają sobie sprawę, że kraj X lub Y to tylko cząstka ogólnej polityki, w związku z tym materiały informacyjne o kraju urzędowania muszą być gromadzone na bieżąco.

Obserwacja ruchu cen, ich poziomu i struktury oraz relacji kursów w kraju urzędowania, przeprowadzanie analiz porównawczych, gromadzenie informacji z tego zakresu dla ośrodków dyspozycji w kraju, gromadzenie wydawnictw, tabel, opracowań, informacji i ocen na temat

aktywizacji polskiego handlu na rynku wewnętrznym kraju urzędowania, organizacja serwisu technicznego, współpraca z Instytutami Ekonomicznymi, Koniunktur i Cen, przegląd bieżących czasopism fachowych i ogólnoinformacyjnych, gromadzenie materiałów informacyjnych z zakresu nowoczesnej techniki, ocena targów krajowych a w nich udziału ekspozycji polskich — to dalszy zespół spraw, które mają duże znaczenie dla aktywizacji współpracy gospodarczej z krajem urzędowania.

Jednym z podstawowych celów przedstawicielstwa handlowego za granicą jest koordynacja i kontrola wszystkich podmiotów prawa polskiego na terenie kraju urzędowania. Pomijam przy tym takie czynniki w pracy przedstawicielstwa handlowego, jak opieka nad delegacjami udającymi się do Polski. Sprawa ta na pozór wygląda na mniej istotną, ale bywają wypadki, że od opieki nad delegacjami zależy nieraz podpisanie umowy czy kontraktu.

Monopol handlu zagranicznego i indywidualne zaangażowanie się na rzecz wzrostu obrotów towarowych z zagranicą wywierają wpływ na poziom przygotowania zawodowego pracowników polskiej służby handlowej za granicą. Jednakże możliwości praktycznej realizacji zadań przez aparat handlowy polskiej służby zagranicznej są limitowane wielkością zatrudnienia, zbyt małego w stosunku do zróżnicowanej problematyki handlu zagranicznego i innych form współpracy gospodarczej.

DZIAŁALNOŚĆ INFORMACYJNO-PROPAGANDOWA

Jest to dziedzina pracy integralnie związana z realizacją naszych dwustronnych porozumień o współpracy kulturalnej. Nasza działalność kulturalno-informacyjno-propagandowa obejmuje wszystkie kraje, z którymi posiadamy stosunki dyplomatyczne. Polska prowadzi aktywną politykę wymiany kulturalnej z ponad 62 krajami wszystkich kontynentów. Liczba ta świadczy o otwartości naszej kultury i woli realizacji przez nasz kraj postanowień KBWE z Helsinek, wyrażonej w Uchwale nr 54 Rady Ministrów z dnia 20 marca 1976 roku.

Zakończenie Konferencji w Helsinkach wcale nie oznaczało jednak pokoju w sferze ideologicznej. Kraje kapitalistyczne systematycznie wychodzą z koncepcjami „rozmiękczania" socjalizmu, by tym sposobem siać zamęt wewnątrz naszego kraju. Służyć to ma przede wszystkim próbom rozbicia socjalizmu, m. in. poprzez eksponowanie teorii konsumpcji i lansowanie drobnomieszczańskich norm etycznych, a także wywoływaniu nastrojów nacjonalistycznych w polityce wewnętrznej państw socjalistycznych i podważaniu jedności ich wspólnoty. Problemy tu zasygnalizowane znajdują odbicie w propagandzie wewnętrznej krajów kapitalistycznych, a często krajów tzw. Trzeciego Świata, co ma w społeczeń-

stwach zachodnich wykształcić negatywny stereotyp socjalizmu i wzmocnić istniejące *status quo* krajów kapitalistycznych w świecie.

Sytuacja ta narzuca formy i treść działania polskiej służbie zagranicznej. Nadmienić należy, że wielu dziennikarzy i pracowników środków masowego przekazu usprawiedliwia swe negatywne wypowiedzi o krajach socjalistycznych prywatną własnością środków masowego przekazu i dyspozycjami swych redakcji. Sprawa ta ma jednak swoje źródło w wojnie psychologicznej pomiędzy socjalizmem a kapitalizmem, a nie tylko w prywatnej własności.

W związku z tym nasza działalność informacyjno-propagandowa w kraju urzędowania i wymiana kulturalna ma za zadanie dostarczenie obiektywnych materiałów faktograficznych o Polsce do przedstawicieli prasy, radia i telewizji itp. oraz do głównych środowisk dziennikarskich.

Niezmiernie ważną dźwignią podnoszenia na wyższy poziom tzw. „polskiego image" są osobiste kontakty z wpływowymi osobistościami życia ekonomicznego, handlowego, kulturalno-oświatowego; poprzez nie oddziaływać można na korygowanie zdeformowanego obrazu naszego kraju.

Podobnie też należy systematycznie inspirować środowiska prasy centralnej i terenowej. Poprzez kontakty osobiste oraz natychmiastową reakcję wpływać na zdeformowaną informację o naszym kraju. Dostarczanie materiałów dziennikarskich, które wyjaśniają problem z naszego punktu widzenia, jest skutecznym środkiem neutralizacji negatywnych ocen. W praktyce informacyjno-propagandowej i kulturalnej znajduje swe potwierdzenie stare łacińskie przysłowie: „*qui tacet, conzentire videtur* — kto milczy, zdaje się zezwalać".

Instytucje i agencje rządowe, organizacje polityczne, ugrupowania społeczne i stowarzyszenia wszystkich środowisk, a także wpływowe osobistości winny być systematycznie zaopatrywane w materiały informacyjne o Polsce. Materiały te zawierać winny nasze stanowisko w sprawach o istotnym znaczeniu dla stosunków dwustronnych i wielostronnych pomiędzy Polską a krajem urzędowania. W rozprowadzaniu tych materiałów należy uwzględniać biblioteki uniwersyteckie i redakcje encyklopedii, słowników itp.

Poprzez nasze instytuty i ośrodki, tam gdzie one istnieją, a tam, gdzie ich nie ma poprzez sympatyków miejscowych naszego kraju, organizuje się kompleksowe akcje informacyjne w postaci tzw. Dni Polskich, odczytów, prelekcji, wystaw, pokazów filmowych, imprez informujących miejscowe społeczeństwo o historii narodu polskiego i jego życiu współczesnym. Popularyzowanie osiągnięć Polski na wystawach gospodarczych i targach, zapraszanie wybitnych naukowców, polityków i dziennikarzy na spotkania z miejscowymi kołami kształtującymi politykę zagraniczną i wewnętrzną kraju urzędowania, to kolejne zadanie placówek zagra-

nicznych. Do zadań tych należy także dokonanie ocen stanu wiedzy o Polsce w swym kraju urzędowania (znana sprawa rewizji podręczników szkolnych w RFN jest między innymi zasługą pracy polskiej służby zagranicznej).

Kompleksowy program działania na rzecz umacniania obrazu Polski w oczach społeczeństwa kraju urzędowania poprzez wymianę stypendystów, naukowców, młodzieży, dziennikarzy i działaczy politycznych jest bardzo ważnym i pracochłonnym wyznacznikiem, dającym jednak dobre efekty w pracy służby zagranicznej.

Zasygnalizowane tu problemy przynoszą wtedy tylko dobry efekt, jeżeli ujmowane są kompleksowo i nie tylko przez polskie placówki dyplomatyczne w kraju urzędowania, ale przede wszystkim przez instytucje i organizacje w kraju zajmujące się zaopatrzeniem placówek w materiały informacyjno-propagandowe i wykonujące postanowienia umów kulturalnych, jakie Polska zawiera z innymi krajami.

To wzajemne uzależnienie pracy placówek zagranicznych od instytucji krajowych może być dobrym przykładem zależności pomiędzy pracą w kraju i jej efektami za granicą.

WYMIANA NAUKOWO-TECHNICZNA

Utrzymywanie i rozszerzanie kontaktów przedstawicielstw polskich z instytucjami powołanymi do wymiany naukowej z zagranicą oraz miejscowym środowiskiem naukowym, ze szczególnym uwzględnieniem kierownictw miejscowych placówek naukowych (wyższe uczelnie, zrzeszenia naukowe i zawodowe, instytuty i laboratoria) a także zapoznanie społeczeństwa kraju urzędowania z dorobkiem naukowym i osiągnięciami współczesnej techniki polskiej — to zadania długofalowe, które realizuje nasza służba zagraniczna w ścisłej koordynacji z Ministerstwem Nauki i Szkolnictwa Wyższego.

Na wielu placówkach powoływane są specjalne wydziały do spraw współpracy naukowej z krajem urzędowania. Jednak podstawową zasadą współpracy naukowców jest ich osobisty kontakt. Uczestnictwo w zjazdach, sympozjach, spotkaniach naukowych realizowane jest często za pośrednictwem polskich przedstawicielstw dyplomatycznych.

Obserwowanie rozwoju nauki i techniki w kraju urzędowania, analiza możliwości i celowości rozwoju stosunków dwustronnych, inspirowanie udziału w zjazdach, organizowanych przez naukę polską w kraju oraz wpływanie na rozwój bezpośredniej współpracy naukowo-technicznej — to podstawowe warunki dostosowania się nauki polskiej do ogólnoświatowego dorobku naukowego. Inspirowanie wyjazdów do Polski oraz wymiana stypendialna służą zwiększeniu się kontaktów osobistych pomiędzy ludźmi nauki i wzmacnianiu kręgu przyjaciół naszego kraju.

Oczywiście każda praca musi posiadać ciągłość i odpowiednią dokumentację dla zachowania tej ciągłości. Analiza i znajomość realiów życia naukowego kraju urzędowania pozwala opracowywać sugestie dla współpracy bilateralnej z nauką kraju urzędowania.

* * *

Dokonując pewnych uogólnień na temat komplementarności pracy polskiej służby zagranicznej w realizacji zewnętrznej funkcji państwa, chciałbym podkreślić (co starałem się pokazać na konkretnych przykładach istnienia norm prawa międzynarodowego), że działalność służby zagranicznej w ogóle, a dyplomatycznej w szczególności oparta jest o normy prawa międzynarodowego i w związku z tym jest legalna. Niepotrzebnie czasami wielu ludzi nadaje charakterowi tej pracy zbyt duży posmak tajemniczości. Wzrost międzynarodowej wymiany towarowej i osobowej stwarza obiektywne przesłanki do tego, że w tej dziedzinie potrzebna jest duża praca wyjaśniająca dla naszego społeczeństwa i dla działaczy życia społeczno-gospodarczego w szczególności. Wymiana ta będzie wymagała doskonalenia instrumentów pracy polskiej służby zagranicznej.

Szacunek człowieka dla człowieka musi wypływać z zasady wzajemności, podobna zasada wzajemności jest żelaznym prawem służby zagranicznej (De ut des — daję, abyś i ty mi dał) [9].

Jeżeli piszę o przywilejach, jakie posiada dyplomacja polska, mam też na myśli to, że Polska Ludowa utrzymuje stosunki dyplomatyczno-konsularne z ponad 123 krajami i przedstawiciele tych krajów są akredytowani w Polsce, mają tu swoje placówki, poruszają się po naszym kraju bez ograniczeń i realizują zewnętrzną funkcję swego państwa zgodnie z ich celami politycznymi. Brak znajomości realiów ich pracy w naszym społeczeństwie jest częstym przyczynkiem do wielu deformacji obywatelskich postaw ze szkodą dla naszej ojczyzny. Stanowczo za mało robi się w tej dziedzinie na codzień, by spopularyzować pracę dyplomacji dla stworzenia klimatu profilaktycznego oddziaływania na społeczeństwo i na turystów polskich udających się za granicę, szczególnie by mogli w porę reagować na negatywne zjawiska ze świadomością, że polska służba zagraniczna jest ich doradcą i obrońcą w każdej części świata, że tę ochronę i opiekę gwarantuje im Konstytucja PRL.

Doświadczenie podpowiada, że dyplomata — pracownik służby zagranicznej (poza ogólnym wykształceniem) bezwzględnie musi przestrzegać praw swego kraju i swego urzędowania. Powinien on orientować się doskonale w zmianach, jakie zachodzą w kodyfikacji prawa kraju jego

---

[9] *Zitate und Sprichwörter von A—Z*. Mosaik. München 1978, s. 517.

urzędowania i co mu wolno a czego nie wolno w czasie wykonywania swej pracy zawodowej. Znać swe przywileje to respektować prawa oraz obowiązki, jakie nakłada na pracownika służby zagranicznej zaszczyt reprezentacji naszej Ojczyzny — Polski Ludowej — to sprawa honoru i oddania dla socjalizmu. Należy pamiętać o japońskim przysłowiu — zachowaj zwyczaje kraju, gdzie się znajdujesz.[10]

Jacy więc są, a raczej powinni być nasi dyplomaci, którzy reprezentują Polskę za granicą?

Dyplomata polski powinien przede wszystkim być głęboko przekonany o słuszności polityki partii i rządu. Nie tylko jednak przekonany, ale również dobrze ją znający oraz taki, który potrafi wiernie i sugestywnie ją przedstawić, uzasadniać, bronić, a na swoim odcinku wiernie realizować, głęboko przekonanym i dobrze rozumiejącym — zawsze, ale nigdy ślepo wierzącym, bezmyślnym fanatykiem. Dyplomata powinien dobrze znać historię, kulturę, rozwój Polski, być bez reszty zaangażowanym w pracy dla jej postępu społecznego, gospodarczego i kulturalnego. Powinien być rzetelnym, prostolinijnym, prawdomównym, skromnym, lojalnym. Tak, bo tylko taki może i powinien mieć zaufanie swych władz i tylko taki potrafi wyrobić sobie autorytet i wzbudzić szacunek przedstawicieli rządu i różnych grup społecznych kraju, w którym pracuje.[11]

РЕЗЮМЕ

На фоне общего международного положения в статье обсуждается эволюция работы дипломатических и консульских представительств в современном мире. В связи с тем, что развитие международных отношений в настоящее время приобретает все более глобальный характер, в статье выдвигается гипотеза о том, что устоявшиеся формы дипломатической и консульской работы в области политических и внешнеторговых отношений подвергаются постепенной эволюции, в которой все более возрастает роль быстрого потока научно-технической и политической информации, эластичность выпуска отечественными производителями экспортной продукции, современного маркетинга и технического обслуживания в формировании экономического сотрудничества с зарубежными странами. Обсуждая сферу деятельности польских дипломатических и консульских представительств, автор обращает особое внимание на руководящую роль Посла ПНР и генерализацию его полномочий по отношению к субъектам польского внутреннего закона, а также на комплементарность показателей общественно-экономической функции польского государства за рубежом.

Названная сфера деятельности посла, торгового советника и консула не исчерпывает перечень каналов, по которым осуществляется политика формирования авторитета и международного престижа Польши.

Представляемая проблематика должна подтвердить гипотезу о том, что выполнение внешней функции государства дипломатическим и консульским

[10] *Das grosse Buch der Sprichwörter*. Bechtke, München 1979, s. 241.

[11] Dobrowolski: *op. cit.*, s. 143—144.

корпусом в настоящее время приобретает все более охранительно-координационный характер в стране пребывания.

Статья сосредоточивается на основных показателях внешней функции польского государства. Внутренние же показатели приводятся в качестве сигналов для подтверждения существования причинно-следственных отношений выполнения внешней функции государства и внутреннего положения я стране.

Демонстрируя задания, стоящие перед польскими дипломатическими и консульскими представительствами в рамках выполнения ими предусмотренных уставом и законом обязанностей, автор стремится приблизить читателю сложность этой проблематики, чтобы нейтрализовать обыденные представления о дипломатической работе, функционирующие в общественном сознании.

SUMMARY

Against the background of international situation, the article takes up the subject of evolution of the work of diplomatic-consular agencies in contemporary world. In connection with the fact that present development of international relations assumes global character to a greater degree, the author poses the hypothesis that traditional forms of diplomatic-consular activity in the field of political relations and foreign trade undergo a gradual evolution where the role of a fast flow of political and scientific-technical information; elasticity of realizing production for export by local subjects, significance of modern marketing and technical service assumes greater importance in forming economic co-operation with foreign countries. Discussing the objective range of the work of Polish displomatic-consular agencies, the author wishes to draw the reader's attention to the supreme role of Polish Ambassador and generalization of his rights onto the subjects of the Polish home law as well as to the complementary character of determinants of socio-economic function of the Polish State abroad.

The present objective range of the work of Ambassador, Consul and Advisor of Trade does not exhaust the list of channels through which the policy of creating the authority and international prestige is carried out.

The problems presented hare are supposed to support the hypothesis that contemporary realization of the external function of the State by diplomatic-consular service develops a defensive-coordinating character in the country of the office to a greater and greater degree.

The article concentrates on the fundamental determinants of the external functions of the Polish State. Internal determinants are signalled in order to confirm the existence of causality between the realization of the external function of the state and the internal situation of the country.

Underaking the presentation of the tasks which Polish diplomatic-consular agencies must fulfill in order to perform their statutory and legislative obligations in relation to the country, the author wishes to bring the complexity of these problems nearer to the reader in order to neutralize the stereotypes which function regarding the foreign service.

ANNALES UNIVERSITATIS MARIAE CURIE-SKŁODOWSKA

Nakład 350 + 25 nadb. Ark. wyd. 21,5. Ark. druk. 20.25
Oddano do składu w styczniu 1985 roku. Podpisano do druku w listopadzie 1985, wydrukowano w grudniu 1985
Papier druk. sat. Bl, Kl. V, 70 g zam. 5504/85. M-3-136 Cena zł 280,—

Tłoczono w Rzeszowskich Zakładach Graficznych